

Osnovna šola Markovci
Markovci 33 d
2281 Markovci

KDO TE, PTIČEK MALI, PETI JE UČIL?
Ljudska pesem med mladimi v Markovcih

LJUDSKA GLASBA
Interdisciplinarno področje:
glasba, slovenščina

RAZISKOVALNA NALOGA

Avtorice: Julija Borovnik, 9. a
 Kaja Kumer, 9. a
 Sara Janžekovič, 9. b

Mentorica: Alenka Domanjko Rožanc, mag. prof. slov.

Markovci, april 2021

1 ZAHVALA

Zahvaljujemo se mentorici Alenki Domanjko Rožanc za strokovno svetovanje in nasvete pri nastajanju raziskovalne naloge.

Hvala vsem učencem Osnovne šole Markovci, ki so pridno izpolnili anketo, da je naša raziskovalna naloga dobila smisel in obliko. Zahvaljujemo se vsem posameznikom, ki so odgovarjali na naša vprašanja (intervjuje). Zahvala gre tudi našim staršem in starim staršem, ki so nam odprli svet v svoje glasbeno otroštvo.

KAZALO

1 ZAHVALA	2
2 POVZETEK	5
3 UVOD	6
4 TEORETIČNI DEL	7
4.1 Značilnosti ljudske glasbe	7
4.2 Ljudska glasbila.....	7
4.3 Ljudske pesmi.....	8
4.3.1 Zbirateljstvo in vrste ljudskih pesmi	8
4.3.2 Način petja ljudske pesmi.....	8
4.4 Ljudska glasba v Markovcih	9
4.4.1 Zgodovina ljudske glasbe v Markovcih.....	9
4.4.2 Organizirano delovanje pevskih zasedb	10
4.4.3 Ljudske pevke Folklornega društva »Anton-Jože Štrafela« Markovci	10
4.5 Mladi in ljudska glasba v Markovcih	11
5 RAZISKOVALNI DEL	13
5.1 Raziskovalne metode/metodologija.....	13
6 REZULTATI IN RAZPRAVA	14
6.1 Grafična analiza posameznih odgovorov	14
6.2 Razprava.....	18
7 ZAKLJUČEK	20
8 VIRI IN LITERATURA	21
9 PRILOGE	22
9.1 Priloga 1 (intervju z Angelo Liponik)	22
9.2 Priloga 2 (intervju z Danico Tement).....	23
9.3 Priloga 3 (intervju z Niko Rožanc).....	25
9.4 Priloga 4 (anketni vprašalnik)	28

KAZALO GRAFOV

Graf 1: Spol anketirancev.....	14
Graf 2: Razred anketirancev	14
Graf 3: Poslušanje ljudske glasbe.....	15
Graf 4: Priljubljenost ljudske glasbe	15
Graf 5: Srečevanje z ljudsko glasbo	16
Graf 6: Značilnosti ljudske glasbe.....	16
Graf 7: Prepoznavnost pesmi	17
Graf 8: Prepoznavnost pesmi	17
Graf 9: Zamiranje ljudske glasbe v Markovcih.....	18

KAZALO SLIK

Slika 1: Ljudske pevke Folklornega društva »Anton Jože Štrafela« Markovci (naslovnica pesmarice Pesmi korantove dežele, 2016).....	11
Slika 2: Pevke ljudskih pesmi »Kitice« (osebni arhiv, 2020).....	12

2 POVZETEK

Ali si predstavljate življenje brez glasbe? Zagotovo ne, saj nas spremlja na skoraj vsakem koraku. Človek je pričel glasbo ustvarjati že v obdobju prazgodovine; pomagal si je z različnimi pripomočki iz narave. Razvilo se je petje in igranje na instrumente in se tekom stoletij vse do danes oblikovalo v najštevilčnejše žanre in oblike. Dandanes prevladuje umetna glasba, tista prvotna pa ostaja nekako v ozadju. Velikokrat se premalo zavedamo, kakšen pomen ima za današnje glasbeno ustvarjanje glasba, ki je nastala med ljudmi, tj. ljudska glasba. Občina Markovci, iz katere izhajamo, je znana po bogati pevski kulturi. Ob številnih pevskih zasedbah je prisotno tudi negovanje ljudske pesmi ter navad. Odločile smo se, da se bomo posvetile ljudski pesmi. Želimo izvedeti, koliko je prisotna med mladimi, ali znajo prepoznati posamezno pesem, če jo slišijo, in ali se tradicija ljudskega petja v Markovcih nadaljuje oz. zamira. Predpostavljamo, da je ljudska pesem med mladimi manj razširjena, saj jih tovrsten način petja ne pritegne tako močno kot moderna glasba, a jim vseeno ni povsem tuja. Mladi se z ljudsko pesmijo srečajo najprej v odnosu s starimi starši, nato v šoli, kasneje pa kot pevci ali plesalci aktivno delujejo v folklornem društvu. V raziskovalni nalogi želimo dokazati, da ljudska pesem v Markovcih živi tudi med mladimi.

Ključne besede: ljudska pesem, mladi, značilnosti, petje, glasba

SUMMARY

Can you imagine life without music? Certainly not, as it accompanies us throughout our lives. They say music is also the best friend of our happiness, joy. And they were right! Since prehistoric times, people have been creating music with various gadgets from nature. The sound was obtained by the collision of two stones or bones of an animal. They used their free time to sing by the fire and dance. Just as history has evolved, so has the way we play. Artificial music is prevalent in the world today, so we are often not aware of the importance of folk music. Due to the lack of visibility for folk music, we decided to explore it in more detail. The municipality of Markovci, from which we come, is known for its rich singing culture and the care of folk songs and customs. We want to find out how much folk song is present among young people, whether young people recognize songs by title and content and whether the tradition of folk singing in Markovci continues or fades. We assume that folk song is less present or widespread among young people, and the reason for this is mainly the rapid development of artificial compositions. With the presentation we want to prove that the folk song will not die out among the elderly, as the tune is essential for it. Along with the melody, they were created, preserved and spread. If the melody was lost, the song was soon forgotten.

Key words: folk song, youth, characteristics, singing, music

3 UVOD

Glasba ima neverjeten vpliv na nas, podobno kot fizika – čustveno in tudi vedenjsko. Z njo se srečujemo vse od rojstva dalje, ko so nam starši prepevali uspavanke, ko smo se skozi glasbo učili abecedo in jo podrobneje tudi začutili. Pravijo, da je glasba jezik, ki ga vsi razumemo.

Naša naloga raziskuje ljudsko glasbo med mladimi. Za raziskavo smo se odločile, ker je občina Markovci, iz katere izhajamo, bogata na kulturnem področju, predvsem pevske. V okviru kulturnih društev deluje več različnih pevskih zasedb. Med temi smo izbrale ljudsko pesem, ker menimo, da jo pojejo le starejše generacije in da je tovrstno dejavnost potrebno nujno ohraniti in jo negovati, saj ima prav v Markovcih bogato tradicijo. Če zanimanja zanjo ne bomo prenesli na mlajše rodove, se lahko hitro zgodi, da bo zamrla. Z raziskavo smo želele ugotoviti, koliko je ljudska pesem prisotna med mladimi, koliko jo poznajo in ali jo še prepevajo. Če bomo slednje lahko potrdile, bomo s tem izrazile še večje spoštovanje vsem tistim, ki se trudijo, da ljudsko »blago« še živi.

Ker menimo, da je ljudska glasba med mladimi manj poznana in zato v njihovem izboru glasbe prevladujejo drugačni glasbeni žanri, smo predpostavile naslednje hipoteze:

H1: Ljudska pesem je med mladimi manj razširjena/manj prisotna.

H2: Mladi se z ljudsko pesmijo srečajo v šoli.

H3: Le redki mladi se aktivno vključujejo v društva/organizacije, ki negujejo ljudsko pesem.

Cilji naloge so spoznati, koliko mladih v Markovcih pozna ljudsko pesem, predvsem tisto, ki je vzklila v domači občini, kje se z njo srečajo in ali jo prepevajo ter na osnovi tega razmisliti, kako jih vzpodbuditi in povabiti k aktivnemu udejstvovanju na tem področju.

Raziskovalna naloga vključuje teoretični in raziskovalni del. Teoretični predstavlja opredelitev osrednje teme raziskovalne naloge. Sprva so opisane glavne značilnosti ljudske glasbe, natančneje ljudskega petja. Nadalje je predstavljeno ljudsko petje v Markovcih, kjer smo predstavile zgodovino delovanja te dejavnosti in aktivnosti v današnjem času. Vanj smo vključile podatke, ki smo jih pridobile z metodo vodenih intervjujev s tremi predstavnicami, ki so v našem okolju povezane z ljudsko glasbo: z Angelo Liponik, trenutno najstarejšo pevko skupine Ljudskih pevk, z Danico Tement, avtorico pesmarice Ljudskih pesmi, ter Niko Rožanc, predstavnico mlajše skupine pevk Ljudskih pesmi »Kitice«. V tretjem delu smo v ospredje postavile mlade in ljudsko glasbo ter napovedale raziskovalni del pričujoče naloge. Ta vključuje analizo vprašanj anketnega vprašalnika z grafičnimi prikazi. Sledita razprava in sklep.

4 TEORETIČNI DEL

V preteklosti so ljudje glasbo veliko bolj cenili kot danes. Ker so bili naši predniki nepismeni in neizobraženi, pesmi niso zapisali, ampak so jih zgolj prepevali in prenašali med seboj po ustnem izročilu. Tako je posledično nastalo več variant/različic ene pesmi. Ob nenehnem prepevanju so si ljudje besedila tudi zapomnili.

4.1 Značilnosti ljudske glasbe

Ljudska glasba je tradicionalna, večinoma ustno prenesena glasba raznih ljudstev, kulturnih ali etničnih skupin, hkrati je tudi sinkretična umetnost, kar pomeni, da se v njej prepleta več umetnosti, melodija, ritem in besedilo (»Slovenska ljudska pesem«, b. d.). Lastnosti, ki označujeta slovensko glasbeno sporočilo, sta večglasje in sprotna improvizacija ljudi. V splošnem ljudska glasba zajema vokalni del, kamor sodi petje, ter instrumentalni del, kamor spada godčevsko igranje ljudskih viž. Ljudska pesem, imenovana tudi narodna pesem, nastaja med ljudstvom spontano, ni znanega avtorja besedila in melodije, prenaša se s petjem z roda v rod. Ljudska glasba se nenehno spreminja.

»V narodni pesmi se oglašča vse, kar med narodom živi, vse, kar je v njem dobrega in slabega, lepega in grdega, plemenitega in nizkotnega.« (Grafenauer, v: Kumer, 1976)

Ljudsko glasbo so si nekoč prepevali ob različnih priložnostih. Prepevali so mestni sloji, izobraženci, predvsem pa kmetje. Največ pesmi so prepevali ob pustu, veliki noči in za božič, prepevali pa so tudi ob končanem delu: košnji, žetvi, ob mletju žita, trgatvi, ob preji in ličkanju. Navadno so morali vsa skupna dela proslaviti; kako drugače kot z glasbo in plesom? Ljudska glasba je torej ljudi v preteklosti spremljala v vseh obdobjih življenja. Ob glasbi je človek sproščal vsa čustva, pa naj bo to ob žalostnih ali veselih trenutkih. Ljudska glasba je neločljivo povezana z ljudstvom. Živi ZARADI ljudstva in ZA ljudstvo in prav zaradi te povezanosti z njim, svoje funkcionalnosti in namenskosti je »uporabnejša«, s čimer se njena življenjska doba daljša (Jošt, Germ in Horvat, 2007).

Pesmi so se prenašale iz roda v rod, od staršev in starih staršev na otroke, vnuke in pravnuke. Večina pesmi se poje v večglasju. Po stoletnem obstoju pesmi je avtor postal neznan, pesmi so bile ljudem všeč in so si jih zapomnili.

Slovenija je država z več kot sedmimi narečnimi skupinami in številnimi podskupinami ter govori, ki se zelo očitno izražajo tudi v ljudskih pesmih. Slednje utemeljuje Zmaga Kumer (1976), pomembna slovenska etnomuzikologinja: *»Jezik ljudskih pesmi ni skoraj nikoli povsem narečje, marveč je nekakšna vmesna stopnja med narečjem in knjižnim jezikom, ker je pesem – čeprav spremljevalka tudi vsakdanjosti in ne le praznika – vendarle nekoliko vzvišena nad vsakdanjost«*.

4.2 Ljudska glasbila

Ljudska glasbila niso sama sebi namen, ampak imajo nalogo in se najpogosteje uporabljajo za spremljavo pesmim, plesom ali kot sredstva za samostojno muziciranje. Preprostejša in starejša glasbila so si godci pogosto izdelovali sami. Ljudski pevci svojo glasbo izvajajo na ljudskih glasbilih. Najpogostejša so: trstenke, gosli, citre, tamburice, piščalka, žabica, dude, diatonična harmonika, drgalo in mnogo drugih.

TRSTENKE: temeljijo na akustični resonanci. Sestavljene so iz več različno dolgih cevi, iz katerih prihaja zvok. Običajno so narejene iz bambusa.

DIATONIČNA HARMONIKA: nanjo igramo s pritiskanjem na tipke in gumbe ter s stiskanjem meha. Spada med aerofona glasbila.

CITRE: so strunsko glasbilo iz družine brenkal. Na melodijske strune se igra s trzalico, na spremljevalne pa z levo roko.

4.3 Ljudske pesmi

Ljudske pesmi so nedvomno ene najpomembnejših del ljudskega izročila, saj spadajo med najstarejši del kulturne dediščine. Čeprav je ta zaradi toka časa in prehajanja iz roda v rod podvržena spremembam, ohranja dediščino slovenskega naroda, saj predstavlja njene korenine. Na svetu ni ljudstva ali naroda, ki ne bi imelo svoje pesmi. Njeni začetki segajo globoko v preteklost, od današnjih generacij pa je odvisno, ali bodo tudi šle daleč v prihodnost. Pesmi so po raznih krajih Slovenije prevzemale besedišče z dialektom krajevnega jezika in tako je nastala večja pestrost ljudskih pesmi (Mulej, 2018).

Ljudske pesmi seveda ne bi bilo, če ne bi bilo pevcev, njenih nosilcev, ki pojejo iz lastnega užitka. »Samo pravo ljudsko petje ohranja pesemsko izročilo pri življenju, ne pa morda zapisi, zvočni posnetki ali pesmarice in razni »ansambli«,« razlaga Kumrova (1976).

4.3.1 Zbirateljstvo in vrste ljudskih pesmi

Okrog leta 1775 (Ljudska glasba na Slovenskem, b. d.) je Dizma Zakotnik zapisal prvih pet besedil slovenskih ljudskih pripovednih pesmi, s čimer se je pričelo organizirano zbiranje ljudskih pesmi. Pozneje sta se v raziskovanje vključila še baron Žiga Zois in pesnik Valentin Vodnik, nadalje Stanko Vraz in številni drugi zbiralci. Pomemben pečat v zbiranju, proučevanju in izdajanju ljudskih pesmi v slovenskem prostoru je nedvomno pustil jezikoslovec Karel Štrekelj (1859–1912). Izdal je kar 13 zvezkov slovenskih narodnih pesmi. Ob tem pesmi ni spreminjal v knjižno slovenščino, ampak je objavil vse različice posamezne pesmi ter pripisal opombe in podatke o krajih in pokrajinah, od koder so pesmi izhajale (Slovenske narodne pesmi, b. d.).

Glede na vsebino delimo ljudske pesmi na ljubezenske, svatovske, pivske in zdravice, zakonske, šaljive, mrliške, pripovedne, nabožne, vojaške, pesmi o delu, domovinske in druge pesmi. Med ljudske pesmi uvrščamo tudi ritmizirana besedila, kot so izštevanke, vpraševalnice, uspavanke, kolednice, voščila, besedne igre, vasovalske verze, šaljive litanije ...

4.3.2 Način petja ljudske pesmi

Petje je poseben način komunikacije. Ljudsko pesem najdemo v vsaki kulturi, vendar se razlikuje glede na način petja. Alikvotno petje, ki je slišati tako, kot bi pelo več ljudi skupaj, je glasbeno izročilo Tvincev, čeprav je ta način petja, ki mu rečemo tudi grleno petje, prisoten v različnih kotičkih sveta, od Severne Amerike do Azije. Vsak človek ima zaradi različnih barv tonov čisto svoj, unikaten glas (»Slovenska ljudska pesem, b. d.). To je posledično zaradi alikvotnih tonov, ki vplivajo na kvaliteto in barvo zvoka.

Za slovensko ljudsko pesem je značilno večglasje. Najpogostejše je dvoglasno petje, zelo cenjeno je triglasje, kjer pravijo, da »poje eden naprej, eden čez ali prek, drugi pa bas« (Kumer, 1976). Za štiriglasno petje je poznan izraz *ibər pet*, kar pomeni nad, ker je ta glas nad vsemi drugimi. »Pomembna razlika med umetnim zborovskim in našim ljudskim večglasnim petjem je tudi v tem, da ljudski pevci skoraj nikoli ne začno hkrati, marveč se oglasi najprej tisti, ki poje naprej, potem vpadejo drugi, basi vselej nazadnje.« (Kumer, prav tam)

O načinu ljudskega petja v šestčlanski zasedbi, ki poje triglasno, nam je zaupala Nika Rožanc (Nika Rožanc, osebna komunikacija, 12. januar 2021): »Meni osebno je fajn zaradi tega, ker če ga primerjaš z zborovskim petjem, je tam vse na notah in točno piše, kako moreš izvajati. Pri ljudskem petju pa so besedila in melodije zapisane, ker kako bi se drugače lahko naučil? In kako bi se sploh lahko ohranilo, če ne bi nekdo nekoga posnel in potem zapisal njegove pesmi po notnem zapisu? Bi se pozablo. Ampak pri ljudski pesmi je tak fajn, ker je toliko svobode puščene in lahko si ti sam malo interpretiraš kako pač v tistem momentu čutiš, mogoče malo drugače melodijo zapoješ pa ne bo nič hudega.«

Tudi Kumrova (1976) utemeljuje: »Pravi ljudski pevec poje tako, kot mu narekuje trenutno čustvo in uživa, če more peti s polnim glasom, da se petje daleč sliši.«

4.4 Ljudska glasba v Markovcih

Če se osredotočimo na kulturo ljudskega petja v Markovcih, od koder prihajamo, lahko rečemo, da je pesem pri nas doma, bodisi ljudska bodisi umetna. Brez ljudske seveda ne bi bilo umetne in kasnejših organiziranih skupin petja. Da bi bolje spoznale sledi preteklosti ljudskega petja v naših vaseh, smo k pogovoru povabile Angelo Liponik, še vedno aktivno ljudsko pevko iz Markovcev, Danico Tement, avtorico pesmarice ljudskih pesmi *Vsi so prihajali, njega ni b'lo*, ter Niko Rožanc, predstavnico pevke ljudskih pesmi »Kitice« (skupina mlajših ljudskih pevkv).

- **Angela Liponik**

Intervju z Angelo Liponik smo izvedle 16. januarja 2021 v Markovcih na njenem domu. V pogovoru nam je zaupala in predstavila ljudsko glasbo, ki jo izvajajo v skupini Ljudskih pevkv. Predstavila nam je svoje mnenje o ljudski glasbi, ki se izvaja v Markovcih, in o pogledu mladih nanjo.

- **Danica Tement**

Intervju z Danico Tement smo izvedle na daljavo s pomočjo elektronske pošte (14. januar 2021). Predstavila nam je svoj način dojemanja ljudske glasbe v današnjem času. Opisala je svoje spoznavanje z glasbo v otroštvu in posledično predstavila tudi svojo zbirko ljudskih pesmi (zakaj se je odločila za to idejo, kakšen je bil odziv ljudi na pesniško zbirko).

- **Pevke ljudskih pesmi »Kitice«**

S pomočjo spletne aplikacije Zoom smo 12. januarja 2021 izvedle pogovor z Niko Rožanc, ki je predstavnica pevkv ljudskih pesmi »Kitice«. Predstavila nam je pogled mladih na ljudsko glasbo. Opisala je začetek ustvarjanja in predstavila ter podala veliko informacij o ljudski glasbi, ki so nas zelo presenetile, saj ljudska glasba med mladimi po priljubljenosti ni na prvem mestu.

4.4.1 Zgodovina ljudske glasbe v Markovcih

Ljudsko petje ima v vaseh naše občine dolgo zgodovino. Nekoč si dela doma in na polju niso znali predstavljati brez pesmi, ljudske seveda. Starejša, srednja in mlada generacija je prepevala isto in prav zato se je širila od ust do ust. Tako so že najmlajši otroci posnemali petje starejših ter vsrkali del te bogate dediščine. Prav slednje nam je v pogovoru zaupala Angela Liponik, ljudska pevka, ki še vedno prepeva pri tim. Zabovskih pevkvah: *»Mi smo iz otroških let že začeli. Mi smo na poli okapali pa puno delali vsega, pa puno nas je blo pa smo peli pa gučali pa puno vsega.«* (Angela Liponik, osebna komunikacija, 16. januar 2021)

Danica Tement, urednica pesmarice *Vsi so prihajali, njega ni b'lo* (2015) nam je o petju nekoč povedala: *»V mojih mladih letih je pesem spremljala vse dogajanje na vasi: delo, jesensko kožuhanje, zimske večere ob pletenju nogavic, rokavic, skubljenju perja, luščenj košic – bučnic, ob kranclpintih (dekliščini in fantovščini – to so bile posebne pesmi), ob fašenku, pesem so pele male deklice – vile. V predpustnem času je moja mama v šali prepevala pesem: Fašenk se bliža, cajt se je ženiti, če bi mi fteja kdo vogledi priti. V 50. in 60. letih preteklega stoletja je bil gasilski občni zbor srečanje vseh vaščanov. Spominjam se, da je tedaj ob spremljavi frajtonarice na veselem delu občnega zbora prepevala vsa dvorana. To je morda moj najlepši spomin in takšna druženja zelo pogrešam.«* (Danica Tement, osebna komunikacija, 14. januar 2021)

4.4.2 Organizirano delovanje pevskih zasedb

V Markovcih je z organiziranim ljudskim petjem pričela skupina Ljudskih pevk že leta 1973, ki jih še danes poznamo pod imenom Zabovske pevke. Pred tem sta v Markovcih delovali cerkveni pevski zbor in Moški pevski zbor Markovci. Tementova je o tem povedala: »Prvi organiziran pevski sestav je bil zagotovo cerkveni pevski zbor Sv. Marka. Moj zgodovinski spomin sega v 40. in 50. leta preteklega stoletja, ko je zbor vodil znani organist in zborovodja, tudi skladatelj, **Josip Kegl**. Omenjeni organist je vodil tudi godbo na pihala. Mislim, da je delo J. Kegla obrodilo bogate sadove na glasbenem področju naše občine in je vidno tudi danes. Po 2. svetovni vojni, že leta 1945, je bil imenovan za ravnatelja šole v Markovcih **Ciril Kafol**, ki je ustanovil moški pevski zbor Markovci in Moški pevski zbor Muretinci. Leta 1968 je zbor ponovno sestavil učitelj **Štefan Vugrinec** in dirigiranje leta 1976 prepustil **Janezu Bezjaku**.« (Danica Tement, osebna komunikacija, 14. januar 2021)

Prav slednji je odigral veliko vlogo, saj posebno poglavje v njegovi glasbeni karieri predstavlja Moški pevski zbor Markovci. Saksofonist in klarinetist Janez Bezjak iz Bukovcev je s svojo ljubeznijo do glasbe zbor popeljal tudi v tujino. Vodil ga je 19 let in se ob dvajsetletnici želel posloviti. Na žalost tega ni doživel, saj je prekmalu, tj. 11. maja 1995, umrl. Prav njemu je v letu 2015 Danica Tement posvetila pesniško zbirko z naslovom *Vsi so prihajali, njega ni b'lo*.

4.4.3 Ljudske pevke Folklornega društva »Anton-Jože« Štrafela Markovci

Ustanovno leto skupine Zabovskih pevk je 1973, ko je Zabovčanka Terezija Maroh ob sebi zbrala sprva le dve pevki, kasneje pa so se jim pridružile še tri, torej skupaj z njo šest pevk, ki so pričele s svojim bogatim delom. Vzrok za pričetek druženja je bila 14. pustna prireditev na Ptuj, ko so pevke povabili, da so kot gospodinje pele odgovore oziroma odpevale prošnjam pobiračev, saj je vsaka skupina imela svojega pobirača. Pevkam je bil nastop enkrat na leto premalo za ohranjanje domačih pesmi, zato so se pričele pogosteje srečevati, zbirati ljudske pesmi in jih seveda peti (Sever Borovnik, v: FD »Anton-Jože Štrafela Markovci, 2016). Zabovske pevke torej obstajajo že več kot 45 let.

Ljudske pevke ohranjajo pesemsko izročilo domačega kraja. »Pojejo z odprtimi glasovi, počasi in glasno. Peti začne ena pevka, ostale pa se priključijo kasneje in spontano pridajo svoje glasove. Pojejo v lastno veselje in zadovoljstvo.« (Sever Borovnik, prav tam)

Pevke so prejemnice več priznanj. Leta 1999 so prejele posebno priznanje Zveze kulturnih društev Ptuj, leta 2000 priznanje Andragoškega centra Slovenije za izjemne učne uspehe in bogatitev lastnega znanja in leta 2008 zlate Gallusove jubilejne značke Javnega sklada kulturnih dejavnosti RS (»FD Markovci«, b. d.).

»Gotovo pa je Terezija Maroh ostala duša Zabovskih pevk,« piše Jerneja Bombek, ki je v letu 2000 izdala raziskovalno nalogo Občine Markovci z naslovom *Pesmi 'z lükarske dežele, Zabovske pevke*. Marohova je namreč tudi sama pisala besedila po resničnih vaških dogodkih na znane ali manj znane melodije in te pesmi so pevke vzele za svoje. Pa ne le pevke, ampak tudi številni markovski poslušalci. V omenjeni raziskovalni nalogi je avtorica zbrala pesmi Zabovskih pevk in transkribirala notne zapise. Analizirala jih je po vsebini, obliki ter dodala kaseto, ki je sestavni del pesmarice. S tem je ne le ohranjena kulturna dediščina, ampak so pevke z dosegle cilj, ki so si ga zastavile hitro po začetku svojega delovanja: pesmi, ki so predstavljene v pesmarici in na kaseti so v program pričeli vključevati mladi pevci v šolskih pevskih zborih (Tedni vseživljenjskega učenja, b. d.).

Skupina Ljudskih pevk, ki je sčasoma postala ena izmed sekcij Folklornega društva »Anton-Jože Štrafela« Markovci, sicer tretjega najstarejšega folklornega društva v Sloveniji (1938), še vedno aktivno deluje, a se je zasedba pevk z leti povsem zamenjala. Edina pevka, ki izhaja še iz začetkov delovanja skupine (pridružila se je 1978. leta, 4 leta po ustanovitvi) in ki še vedno prepeva, je naša intervjuvanka, gospa Angela Liponik.

Slika 1: Ljudske pevke Folklornega društva »Anton Jože Štrafela« Markovci (naslovnica pesmarice Pesmi korantove dežele, 2016)

4.5 Mladi in ljudska glasba v Markovcih

Mladi se z ljudsko glasbo srečajo že zelo zgodaj. Če nanje tega ne prenesejo starši, še bolj pa stari starši, se zagotovo z ljudsko pesmijo srečajo v vrtcu, kasneje pa v šoli. V Osnovni šoli Markovci deluje otroška folklorna skupina, ki deluje že več kot 20 let in ki skuša že najmlajše navdušiti za ljudske plese in pesmi. Pri tej interesni dejavnosti se mlajši učenci najpogosteje srečajo z ljudsko pesmijo in jo tudi prepevajo. Razredi na predmetni stopnji obravnavajo ljudske pesmi pri pouku slovenščine, jih analizirajo, ne pa tudi pojejo.

V svoj repertoar ljudske pesmi uvrščata tudi oba šolska pevski zbora, otroški in mladinski.

Mladi se lahko v naši občini pridružijo Folklornemu društvu »Anton-Jože Štrafela« Markovci, ki kot že omenjeno, ohranja ljudsko pesem s sekcijo Ljudskih pevk, plese s folklorno skupino, lik kopjaša s skupino kopjašev in ostalimi sekcijami pustnih likov. Ob ljudskih pevkah največ prepevajo v folklorni skupini, sekcijam v društvu pa se je nedavno pridružila še ena: skupina mlajših pevk Ljudskih pesmi »Kitice«. Ustanovitev slednje ima svetlo prihodnost za obstoj ljudske pesmi v Markovcih. V pogovoru s predstavnico skupine, sicer tudi predsednico FD Markovci, smo izvedeli marsikaj zanimivega.

Slika 2: Pevke ljudskih pesmi »Kitice« (osebni arhiv, 2020)

5 RAZISKOVALNI DEL

»Ljudska pesem je nekaj živega in je vsak zapis ali beseda o njej le blede senca in prazen zvok, če človek nikoli ni neposredno doživel njene lepote.« (Kumer, 1976)

V današnjem času ljudska pesem med mladimi ni več tako priljubljena, saj prevladuje umetna glasba. Kljub vsemu pa je ljudska glasba del naše kulture, vsakdanjosti in tudi prihodnosti. Danes se marsikomu zazdi, da nima več posebnega prostora v tem modernem času, zato je naša naloga, da tradicijo vpeljemo v naslednje generacije. S tem namenom smo se učenke odločile poglobljeno raziskati ljudsko glasbo med mladimi. Raziskovale smo prepoznavnost in splošna vprašanja o značilnostih ljudskih pesmi.

5.1 Raziskovalne metode/metodologija

Pri delu smo uporabile deskriptivno metodo (metodo opisovanja dejstev, odnosov, procesov brez vzročnega pojasnjevanja) in komparativno metodo (metodo primerjanja dejstev, odnosov, procesov, z namenom odkrivanja podobnosti in razlik). Za podkrepitev teoretičnega dela smo uporabile še metodo vodenega intervjuja. K pogovoru smo januarja 2021 povabile tri predstavnice različnih generacij, ki so nam vsaka s svojega zornega kota predstavile svoj pogled na ljudsko glasbo. To so bile Angela Liponik, še zmeraj aktivna ljudska pevka iz Markovcev, Danica Tement, avtorica pesmarice ljudskih pesmi *Vsi so prihajali, njega ni b'lo*, ter Nika Rožanc, predstavnica mlajše skupine ljudskih pevk, poimenovane Kitice. Iz bogatih informacij, ki smo jih prejele, smo črpale podatke za oblikovanje teoretičnega dela naloge, še posebej tistega, ki govori o prisotnosti ljudske pesmi v Markovcih.

Pri raziskavi nismo uporabljali posebnih merskih pripomočkov. Zastavljene hipoteze smo preverjali s pomočjo vodenih intervjujev in metode anketiranja.

Da bi se prepričale o tem, koliko je ljudska pesem prisotna med mladimi in koliko jo poznajo, smo v raziskovalnem delu naloge uporabile metodo anketiranja. Sestavile smo deset vprašanj in jih elektronsko razposlale učencem 3., 5. in 9. razreda Osnovne šole Markovci. Tako smo učence zaobjele iz vsakega starostnega obdobja nekaj in dobile približno povprečje. 20. novembra 2020 smo oddale 125 anket, ki jih je do 13. januarja 2021 vrnilo 108 učencev.

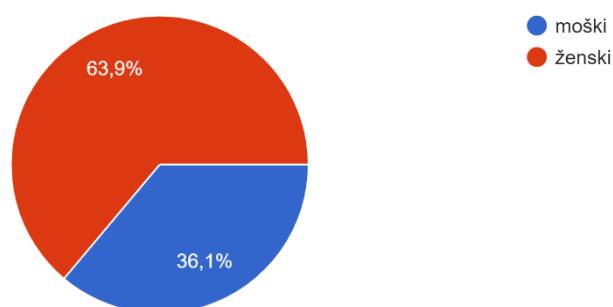
6 REZULTATI IN RAZPRAVA

6.1 Grafična analiza posameznih odgovorov

V nadaljevanju predstavljamo grafično analizo posameznih vprašanj oz. odgovorov, pridobljenih v anketnem vprašalniku. Prvo vprašanje je zahtevalo demografske podatke. Želele smo izvedeti spol anketirancev. Prejele smo 108 odgovorov. Anketo je rešilo 69 anketirank (63,9 %) in 39 anketirancev (36,1 %).

Spol:

108 odgovorov

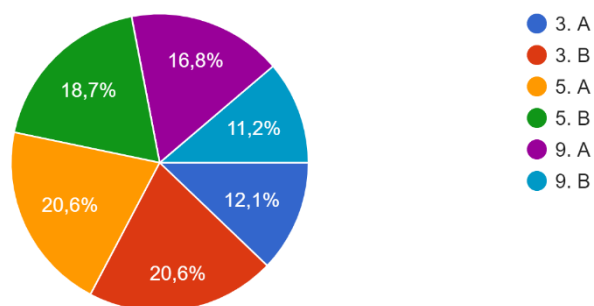

Graf 1: Spol anketirancev

Drugo vprašanje se je nanašalo na razred, ki ga vprašani obiskuje. Prejele smo 107 odgovorov. 13 učencev prihaja iz 3. a (12,1 %), 22 učencev iz 3. b (20,6 %), 22 učencev iz 5. a (20,6 %), 20 učencev iz 5. b (18,7 %), 18 učencev iz 9. a (16,8 %) in 12 učencev iz 9. b razreda (11,2 %).

Razred

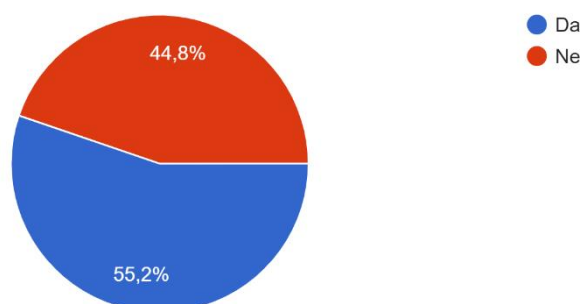
107 odgovorov

Graf 2: Razred anketirancev

Ali poslušáš ljudsko glasbo?

105 odgovorov

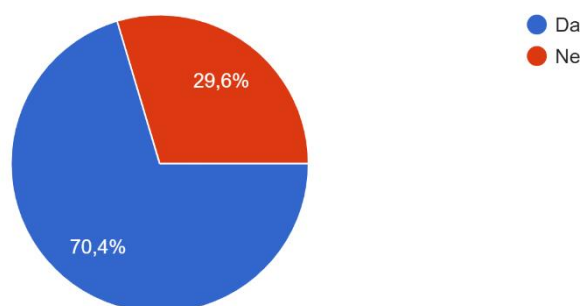

Graf 3: Poslušanje ljudske glasbe

Z zgoraj navedenim vprašanjem smo želele izvedeti, koliko učencev poslušá ljudsko glasbo v prostem času. Ugotovile smo, da jih 55,2 % poslušá, preostali, tj. 44,8 % učencev, pa ljudske glasbe ne poslušá. Odgovora se razlikujeta v dobrih 10 odstotkih. Menile smo, da večina mladih ljudske glasbe ne poslušá, a so odgovori pokazali drugačno realnost.

Ali ti je ljudska glasba zanimiva / ti je všeč?

108 odgovorov

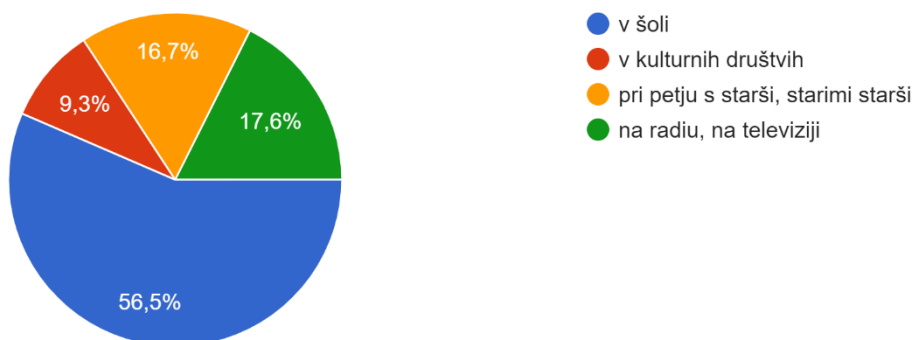

Graf 4: Priljubljenost ljudske glasbe

Pri četrtem vprašanju smo ugotavljale priljubljenost ljudske glasbe. Rezultati so pokazali, da je 70,4 % učencem ljudska glasba všeč, 29,6 % pa jih ljudska glasba ne pritegne k poslušanju.

Kje se srečuješ z ljudsko glasbo?

108 odgovorov

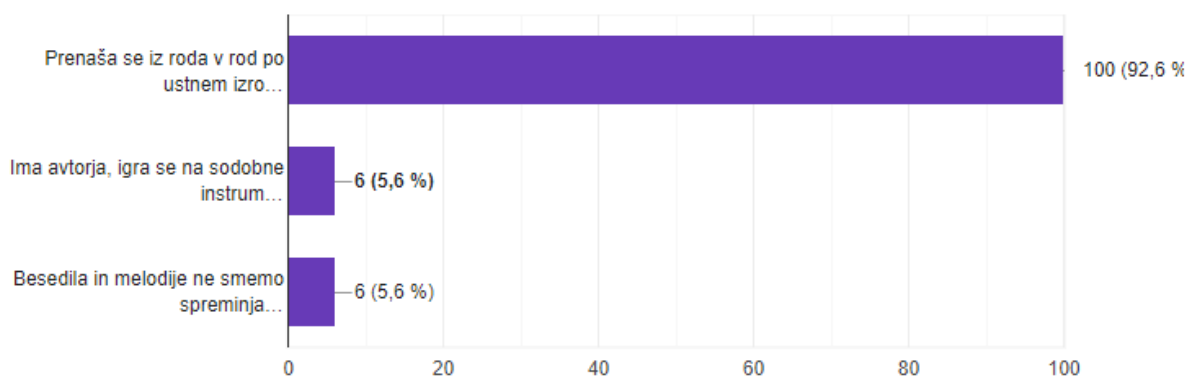

Graf 5: Srečevanje z ljudsko glasbo

Od anketirancev smo želele izvedeti, kje vse se srečujejo z ljudsko glasbo. Ugotovile smo, da se jih večina z ljudsko glasbo srečuje predvsem v šoli (56,5 %), spoznavajo jo tudi preko televizije in radija (17,6 %), nekaj tudi pri petju s starši in starimi starši (16,7 %), najmanj pa v kulturnih društvih (9,3 %). Zadnji podatek je pomemben za nas, saj jih lahko, da bi se bolje spoznali z ljudsko pesmijo, povabimo v domača kulturna društva, ki gojijo ljudsko glasbo.

Ali veš, kaj je značilno za ljudsko glasbo?

108 odgovorov

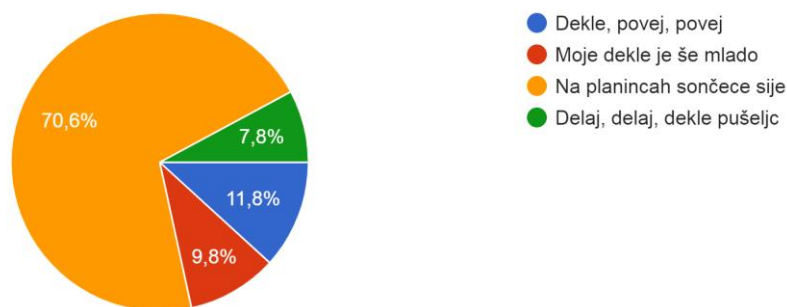

Graf 6: Značilnosti ljudske glasbe

Na šesto vprašanje je odgovorilo 108 anketirancev. Vprašanje je odkrivalo poznavanje značilnosti ljudske glasbe. 92,6 % učencev je odgovorilo oz. potrdilo trditev, da se prenaša iz roda v rod po ustnem izročilu. 5,6 % jih je odgovorilo, da ima ljudska glasba avtorja in da se igra na instrumente, enak odstotek pa je bilo tudi tistih, ki so odgovorili, da besedila in melodije ne smemo spreminjati. V največjem številu so učenci pravilno odgovorili na prvo vprašanje.

Gor' cvetejo rožice bele, gor' cvetejo rožice bele, gor' cvetejo rožice bele, gor' cvetejo rožice.

102 odgovora

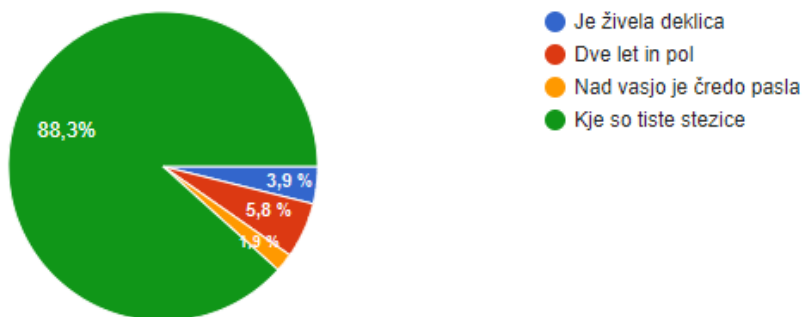

Graf 7: Prepoznavnost pesmi

V nadaljevanju smo pri anketirancih želele preveriti, koliko ljudskih pesmi prepoznajo ob predloženih verzih iz posamezne pesmi. Pri sedmem vprašanju so to bili verzi »*Gor cvetejo rožice bele, gor cvetejo rožice bele, gor cvetejo rožice bele, gor cvetejo rožice.*« Da gre za ljudsko pesem *Na planin'cah sončece sije*, je pravilno odgovorilo 70,6 % anketirancev. Na nepravilne odgovore je odgovorilo 29,4 % učencev.

" Bom grmovje posekal, travico požel, bom naredil stezice, ki so včasih bile. "

103 odgovori

Graf 8: Prepoznavnost pesmi

Naslednji odlomek so bili verzi »*Bom grmovje posekal, travico požel, bom naredil stezice, ki so včasih bile.*« Na pravilen odgovor, da gre za pesem *Kje so tiste stezice*, je odgovorilo 88,3 % učencev. Napačno je odgovorilo 11,6 % učencev.

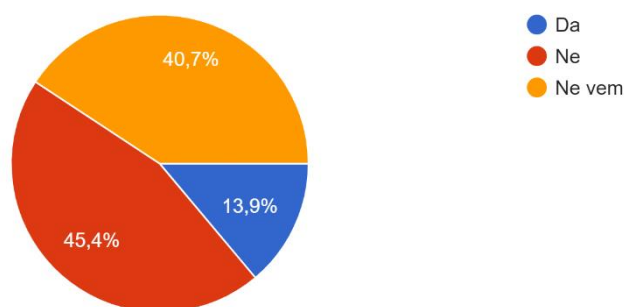
Ali veš, kdo se v občini Markovci ukvarja z ljudsko glasbo (kdo jo izvaja)?

89 odgovorov

Deveto vprašanje se je nanašalo na poznavanje ljudske glasbe v domačem okolju, v občini Markovci. Vprašale smo jih, ali vedo, kdo se v naši občini ukvarja z ljudsko glasbo oz. kdo jo izvaja. Prejele smo 89 odgovorov. Učenci so v veliki meri izpostavili ljudske pevce (katere točno so mislili, nismo izvedele), Zabovske pevke, folkloro, pevske zборе, kulturna društva ... Nekaj učencev ne pozna izvajalcev ljudske pesmi v Markovcih.

Ali meniš, da ljudska glasba v Markovcih zamira?

108 odgovorov

Graf 9: Zamiranje ljudske glasbe v Markovcih

Zadnje vprašanje anketnega vprašalnika je bilo: Ali meniš, da ljudska glasba v Markovcih zamira? Skoraj polovica vprašanih učencev meni, da ljudska glasba v Markovcih ne zamira (45,5 %). 40,7 % vprašanih je bilo takšnih, ki na to vprašanje niso znali odgovoriti. 13,9 % anketirancev meni, da ljudska glasba zamira.

6.2 Razprava

S pomočjo anketnega vprašalnika smo pridobile podatke, ki so nam pomagali potrditi oz. ovreči zastavljeno hipotezo. Na različna vprašanja v anketi je odgovorilo različno število anketirancev; vsi torej niso odgovorili na vsa vprašanja in vsi tudi niso vrnili ponujene ankete. Vselej torej nismo prejele vseh odgovorov.

Po uvodnih dveh vprašanjih, ki sta zahtevali demografske podatke, je sledilo vprašanje o tem, ali poslušajo ljudsko glasbo. Več kot polovica vprašanih (55,2 %) je na vprašanje odgovorila pritrdilno. Pričakovale smo, da mladi poslušajo druge, moderne zvrsti glasbe. Na naslednje vprašanje je kar 70,4 % učencev odgovorilo, da jim je ljudska glasba všeč. Z njo se največkrat srečajo v šoli. To je potrdilo 56,5 % učencev. Približno enak odstotek, tj. 16,7 % in 17,6 %, ljudsko glasbo spozna preko televizije in radia ali jih zanjo navdušijo starši in stari starši. Najmanj so vključeni v kulturna društva, kjer jih le malo (9,3 %) spozna tovrstno glasbo.

Vprašani so v veliki večini (92,6 %) poznali eno glavnih značilnosti ljudske glasbe, tj. da se prenaša od ust do ust, iz roda v rod. Prav tako so prepoznali ljudske pesmi ob podanih verzih posameznih pesmi. Raznolike odgovore smo prejele na vprašanje o izvajalcih ljudske glasbe v naši občini, prav tako pa tudi o tem, ali menijo, ali ljudska glasba v Markovcih zamira.

Glede na to, da so anketiranci v velikem deležu (92,6 %) prepoznali ključne značilnosti in da jih več kot polovica (55,2 %) posluša ljudsko glasbo, lahko našo hipotezo o tem, da mladi danes več ne poznajo in ne poslušajo ljudskih pesmi, ovržemo. Kar več kot polovica anketirancev je ob vprašanju o tem, kje se srečujejo z ljudsko glasbo, obkrožilo, da je to v šoli, kar potrjuje našo drugo hipotezo. Tudi tretja hipoteza, ki govori o tem, da se le redki mladi aktivno vključujejo v društva/organizacije, ki negujejo ljudsko pesem, se nam je z analizo vprašanja potrdila. Le 9,3 % učencev namreč ljudsko glasbo spozna v kulturnih društvih.

7 ZAKLJUČEK

Danes se z ljudsko glasbo srečujejo mlajši in starejši, a jo eni in drugi doživljajo na svoj način. V raziskovalni nalogi smo se ukvarjale z ljudsko glasbo in se osredotočile na prisotnost ljudskega petja v domači občini Markovci. S pomočjo metode vodenih intervjujev smo spoznale zgodovino tovrstne dejavnosti po naših vaseh in na osnovi tega raziskovale, koliko je ljudska pesem danes prisotna med mladimi. Anketni vprašalnik smo sestavile tako, da bi prišle do ugotovitev, ki so nas spodbudile, da smo se lotile pričujoče naloge.

Glede na rezultate ankete lahko našo prvo hipotezo (H1: Ljudska pesem je med mladimi manj razširjena/manj prisotna.) ovržemo, saj so anketiranci, osnovnošolke in osnovnošolci 3., 5. in 9. razreda, z anketo izrazili drugače. Menile smo, da je ljudska glasba tista, ki jo poslušajo le starejše generacije, saj jo te v glavnem tudi izvajajo. Rezultati so pokazali, da je učencem ljudska glasba všeč (70,4 %) in da jo poslušajo tudi v prostem času (55,2 %). Hipotezo ovržejo tudi odgovori na vprašanja o poznavanju posameznih pesmi; na te so anketiranci v veliki meri odgovorili pravilno. Tudi na vprašanje o tem, ali ljudska glasba v Markovcih zamira, jih je malo manj kot polovica odgovorila pozitivno.

Hipotezo, da se učenci z ljudsko glasbo srečujejo v glavnem v šoli, lahko potrdimo. Le malo je takšnih, ki jo spoznajo pri starših ali starih starših oz. na televiziji in radiu, še manj pa jih je vključenih v kulturna društva. Na slednje se navezuje tudi potrditev tretje hipoteze (H3: Le redki mladi se aktivno vključujejo v društva/organizacije, ki negujejo ljudsko pesem.).

Gre torej za pozitiven odnos mladih do ljudske glasbe, a se zavedamo, da to vsekakor ni dovolj. Menimo, da je odnos ljudi do ljudske glasbe nasploh površen in znanje o njej razmeroma slabo. Prav zato je k ohranitvi zavedanja pomena ljudske pesmi med mladimi potrebno pristopiti na drugačen način. V naši občini k temu trenutno največ prispeva in se trudi Folklorno društvo »Anton-Jože Štrafela« Markovci, ki je bogatejše za mlajšo skupino ljudskih pevk, kar je vsekakor pohvalno in obetavno. Mlade je potrebno nagovoriti, jih spodbuditi in še bolj navdušiti ter jih povabiti v skupino pevcev oz. pevk.

V današnjem času imamo ljudje na razpolago vse mogoče zvrsti glasbe in vsaka je po svoje zanimiva. Mnogi ne vedo, da vse temelji na ljudski glasbi. Je tista prva, ki je osnova za vse ostale. Sodobni poustvarjalci ljudske glasbe nas zelo privlačijo s svojimi izvedbami, saj jih znajo predstaviti na zelo zanimiv način. Ljudska glasba, kot jo poznamo od nekoč, je torej dobila nov izraz, a vsebina ostaja enaka.

Naj bo ljudska ali umetna, glasba poskuša razvedriti vsakega posameznika, ga spraviti iz slabe volje, ga pomiriti, mu vlivati nove moči in energijo (Kus, 2011). Če bomo ljudsko pesem, ki smo jo v nalogi skušali približati in osvetliti, znali ceniti kot kulturno vrednoto, kar v resnici je, potem ne bo samo dobro ohranjeno izročilo. To bo vzrok za nastajanje nekaj novega, sodobni družbi primernega, ampak prav tako vrednega in cenjenega (Kumer, 1976).

8 VIRI IN LITERATURA

Bombek, J. (2000). *Pesmi 'z lukarske dežele*. Markovci, Občina Markovci.

Folklorno društvo "Anton- Jože Štrafela" Markovci (2016). *Pesmi korantove dežele*. Markovci: Janez Golc.

Folklorno društvo "Anton- Jože Štrafela" Markovci. Pridobljeno 17. 4. 2021 s <http://www.fdmakovci.si/sl/>.

Kumer, Z. (1976). *Pesem slovenske dežele*. Maribor: Obzorja.

Kus, A. (2011). *Današnja podoba ljudske glasbe na Slovenskem*. Pridobljeno 21. december 2020 s <http://dk.fdv.uni-lj.si/diplomska/pdfs/kus-ana.pdf>

Mulej, N. (1993). Zastopanost slovenske ljudske pesmi v 1. in 2. vzgojno-izobraževalnem obdobju osnovne šole v mestnem in podeželskem okolju: magistrsko delo. Pridobljeno 9. 4. 2021 s <http://pefprints.pef.uni-lj.si/5367/>.

Ljudska glasba na Slovenskem. Pridobljeno 17. december 2020 s <http://www.os-dravograd.si/index.php/koticcek-ucenci/gradiva-vaje/glasbena-umetnost/93-ljudska-glasba/file>

Jošt, M., Germ, U., Horvat, J. (2007). Kje so tisti stari časi, ko so fantje prepevali na vasi: raziskovalna naloga. Pridobljeno 8. 4. 2021 s <https://www.knjiznica-celje.si/raziskovalne/4200804504.pdf>.

Pesek, Zmazek (2011). Slovenska ljudska pesem. Pridobljeno 11. december 2020 s <https://eucbeniki.sio.si/gls/3256/index2.html>

Pesek, Zmazek (2011). Lastnosti ljudske pesmi. Pridobljeno 13. december 2020 s <https://eucbeniki.sio.si/gls/3257/index2.html> (str. 68)

Pesek, Zmazek (2011). Lastnosti ljudske pesmi. Pridobljeno 13. december 2020 s <https://eucbeniki.sio.si/gls/3257/index3.html> (str. 69)

Slovenske narodne pesmi. Pridobljeno 12. 4. 2021 s: https://www.narodne-pesmi.si/?lang=&option=news&news_id=64#.YHWPvegzs0

Tedni vseživljenjskega učenja. Pridobljeno 17. 4. 2021 s <https://tvu.acs.si/priznanja/dobitniki/index.php?did=235&leto=2000>

Tement, D. (2015). *Vsi so prihajali njega ni b'lo...* Markovci: Kulturno umetniško društvo Kultura Markovci.

(2013) Alikvotno petje. Pridobljeno 11. december 2020 s https://sl.wikipedia.org/wiki/Alikvotno_Petje

9 PRILOGE

9.1 Priloga 1 (intervju z Angelo Liponik)

1. Kakšen pomen ima ljudska glasba za vas? Kako jo doživljate?

»Mi smo iz otroških let že začeli. Mi smo na poli okapali pa puno delali vsega, pa puno nas je blo pa smo peli pa gučali pa puno vsega.«

2. Koliko časa ste prepevali v pevskem zboru in kako se ta zbor imenuje?

»V zbori sem jaz boj malo pela v šolskem pol pa sem šla med Ljudske pevke. Ta hodim že 43 let (1978-).«

3. Ob katerih priložnostih ste prepevali ljudsko glasbo nekoč in kdaj jo zapojete danes?

»Tote ljudske pesmi smo najbolj peli, kda nas je blo puno vkup. Pa tudi gnes če mam srečo, ke pridemo vkup še si tudi ke zapojemo. Samo to je zej že boj redko.«

4. Kdo so bile prve organizirane pevske zasedbe v Markovcih?

»Ja, me smo ble same ženske, tak da smo mele eno polek, ki je pesem sama napisal te pa je že note vcoj naredla, pa smo že peli ne.«

5. Kakšne spomine imate na prepevanje v skupini Zabovske pevke (oz. uradno ljudske pevke)?

»Ustanoviteljica je bila Maroh Terezija. One so že prej začele, kak sen jaz prišla vcoj. Tak kak grejo leta vsakeme so tudi pevkam šle leta, te pa sem jaz prišla tak vcoj ke je tam ena bolena gratala, pa je ne mogla peti več.«

6. Kaj menite o mladih in ljudski pesmi danes? Kako jo sprejemajo?

»Kejko jaz to gledam pa poslušam, vidim da mladi ljudje tega ne sprejemajo radi. In to kej je tota oddaja Slovenski pozdrav, tudi to na to sem jezna zato ke nema nekdo kej šinfati toga. Kejko je tega nekda blo lepega pa veselega, je danes, nevem če je ena četrtna. Ker gnes je vse nekej druga. To kej mi starejši tak al tak ne zastopimo.«

7. Ali menite, da ljudska glasba v Markovcih zamira ali se nadaljuje?

»Ne bi še mogla nič reči zaenkrat, naga nikoga ne dobiš nikoga, ke bi doša sen.«

9.2 Priloga 2 (intervju z Danico Tement)

1. Zakaj ste se odločili, da boste napisali knjigo *Vsi so prihajali, njega ni blo in komu ste jo posvetili?*

Ljudska pesem mi je bila položena v zibel. Odlična pevca sta bila moja starša, predvsem oče. Prepeval je pri cerkvenem pevskem zboru, ki ga je vodil legendarni Josip **KEGL** in pozneje pri moškem pevskem zboru. Rojena sem bila v Markovcih. Rojstna hiša stoji ob kapeli, kjer je rasla mogočna lipa, pod katero so fantje večer za večerom prepevali, tudi moj oče. Nato sem v zrelih letih čedalje bolj ugotavljala, da slovensko ljudsko pesem slišimo čedalje redkeje. Spomnila sem se večerov, ko smo doma prepevali in ugotovila, da nekaterih pesmi sploh ne čujem več. Pričela sem pisati seznam teh pesmi. V žep svojega predpasnika sem dala list papirja in svinčnik. Ko sem se med delom na vrtu, na njivi, kjerkoli, spomnila na katero teh, sem zapisala njen naslov. Zbrala sem sto pesmi, danes bi dodala vsaj še polovico toliko. Leta 2015 je minilo 20 let od smrti Janeza **BEZJAKA**, znanega zborovodje in kapelnika markovske godbe na pihala. Njemu sem posvetila to pesmarico, zato tudi naslov ene najlepših slovenskih narodnih **Vsi do prihajali, njega ni b'lo**.

2. Kako ste poiskali vse te pesmi in informacije v knjigi, da ste lahko to napisali?

Kot rečeno, sem večino teh pesmi prepevala, ali med vaškim druženjem, ali pa v duetu z sosedo Vrbanovo Micko. Ona je bila odlična altistka (rekli smo, da je pela drugi glas), jaz sem bila nekoliko slabša sopranistka (pela sem prvi glas). Toda vsi so dejali, da nama je zelo »štimalo«. Ker je bil Mickin oče organist, mama pa prvi in doslej najlepši sopran, kar jih je prepevalo na markovskem koru, naju je veliko pesmi naučila Vrbanova mama.

Ko se je torej nabralo približno sto pesmi, mi je nekdo svetoval, da bi pesmi opremila tudi z notami. Imela sem to srečo, da je poleg sina, glasbenica tudi snaha. Njej sem kar nekaj večerov prepevala ljudske pesmi, ona pa jih je prelila v note.

3. Kakšen je bil odziv ljudi, ko ste izdali knjigo in kakšen je bil občutek?

Pesmarica je bila javno predstavljena 15. novembra 2015. Prireditev je bila zelo dobro obiskana. Popestrili so jo različni sestavi ljudskih pevcev, ki so zapeli pesmi, zapisane v pesmarici. Navzoči so bili navdušeni. Pesmarica, ki je bila v samozaložbi natisnjena v 300 izvodih, je pošla v dveh mesecih in ljudje še vedno sprašujejo po njej. Poslana je bila mnogim Markovčanom, ki živijo v drugih krajih Slovenije, razveselili so se je tudi Slovenci v Argentini in Avstraliji. Reči moram, da sem bila ponosna na svoje delo.

4. Kako to, da ste izdali ljudske pesmi in ne prevladujočih umetnih pesmi?

Slovenska beseda, zborna in narečna in slovenska ljudska pesem, so zame svete. Priznam, da mi včasih tudi moderne priredbe slovenskih ljudskih ne zvenijo najbolje. Glasba, povsem umetna glasba - saj zveni dobro, pa vendar... Morda tudi zato, ker nimam glasbene izobrazbe in vselej pojem le po posluhu.

5. Ali še kdaj prepevate pesmi iz knjige, in če ja, s kom?

Da, prepevam, včasih sama, včasih pa me obišče tudi prijateljica iz otroških let – Vrbanova Micka. Tedaj skupaj zapojeva tiste, ki jih nikdar ne slišim na prireditvah »Srečanjih ljudskih pevcev in godcev«, npr. Adam in Evica ali Po cesti pa pride popotnik. To so ljudske pesmi s šaljivo vsebino, za razliko od mnogih drugih, ki so otožne, zaradi nesrečne ljubezni, poslavljanja od doma ali vpoklica v vojsko. Sicer pa je prav težko najti sopevce, ki bi zapeli v večglasju, ki je tako značilno za slovensko ljudsko pesem. No, ob družinskih praznovanjih zapoje tudi naša družina.

6. Ob katerih priložnostih ste nekoč zapeli ljudsko pesem?

V mojih mladih letih je pesem spremljala vse dogajanje na vasi: delo, jesensko kožuhanje, zimske večere ob pletenju nogavic, rokavic, skubljenju perja, luščenj košic – bučnic, ob kranclpintih (deklščini in fantovščini – to so bile posebne pesmi), ob fašenku, pesem so pele male deklice – vile. V predpustnem času je moja mama v šali prepevala pesem : *Fašenk se bliža, cajt se je ženiti, če bi mi fteja kdo vogledi priti*. V 50.- in 60.- letih preteklega stoletja je bil gasilski občni zbor srečanje vseh vaščanov. Spominjam se, da je tedaj ob spremljavi frajtonarice na veselem delu občnega zbora prepevala vsa dvorana. To je morda moj najlepši spomin in takšna druženja zelo pogrešam.

7. Kdo so bile prve organizirane pevske zasedbe v Markovcih (MoPZ, še kdo?)?

Prvi organiziran pevski sestav je bil zagotovo cerkveni pevski zbor. Sv. Marka. Moj zgodovinski spomin sega v 40.- in 50.- letih preteklega stoletja, Ko je zbor vodil znani organist in zborovodja, tudi skladatelj, **Josip KEGL**. Omenjeni organist je vodil tudi godbo na pihala. Mislim, da je delo J. Kegla obrodilo bogate sadove na glasbenem področju naše občine in je vidno tudi danes. Po 2. svetovni, že leta 1945, je bil imenovan za ravnatelja šole v Markovcih **Ciril KAFOL**, ki je ustanovil moški pevski zbor Markovci in Moški pevski zbor Muretinci. Leta 1968 je zbor ponovno sestavil učitelj **Štefan Vugrinec** in diriganje leta 1976 prepustil **Janezu BEZJAKU**. Po Janezovi nenadni smrti je zboru dirigiral še **Srečko ZAVEC** in sedaj aktualni dirigent **Uroš SAGADIN**. Poleg MoPZ Markovci, so delovale različne pevske skupine ljudskih pevk in pevcev. Morda je bila najbolj znana pevska skupina Ljudskih pevk **Sedam mladih** iz Zabovcev, ki jo je vodila **Terezija MAROH**. Sedaj deluje v Občini Markovci veliko zborov, katerih delovanje bi bilo morda bolje opisati posebej.

Pripis: Občina Markovci ima poleg etnografije tudi bogato zgodovino telesne kulture. Predlagala bi mladim raziskovalcem, da raziščejo in opišejo tudi to. Naj omenim, da je bila moška vrsta orodnih telovadcev v 50.- in 60. letih pret. stoletja ena najboljših v Sloveniji, ob boku ljubljanskim telovadcem Narodni dom, ki so bili absolutno najboljši telovadci v rajni Jugoslaviji.

Sama pa bi želela opisati še domača imena domačij naših vasi, preden se ne bodo povsem razblinila in nas bodo preplavili priimki mnogih prišlekov, tudi iz tujine. Pa naj mi tega nihče ne jemlje v zlo! Kot izgleda, pa je ta želja za zdaj neuresničljiva.

9.3 Priloga 3 (intervju z Niko Rožanc)

1. Zakaj ste se odločile za ustanovitev pevske skupine in zakaj ravno ime Kitice?

»Jaz sem že prepevala v skupini Ljudskih pevk v času študija v Ljubljani in mi je bila to ena taka res zelo prijetna izkušnja in sama sem se v bistvu komaj takrat prav spoznala z ljudsko pesmijo, zato ker se mi zdi daje vseeno to neka stvar ki jo sicer vsi poznamo, vemo da obstaja, vemo da to je, redko pa se mogoče poglobiš v to, pa se začneš s tem dejansko ukvarjati. Jaz že od malega pojem v pevskih zborih in sem čisto navajena zborovskega načina glasbe, učenja skladb in zborovskega nastopanja, medtem ko je bila ljudska glasba, en čisti fenomen za mene, v bistvu takrat ko sem s tem začela in mi je predstavljal en zelo zanimiv izziv prvo kot prvo, potem pa je preraslo v tako čisto eno ponotranjeno ljubezen, ki pač ne moreš tega primerjati z ničemer drugim in zato ker sem hotela to prenesti tudi na druge oziroma deliti z drugimi to izkušnjo oziroma sploh v našem okolju ustanoviti torej narediti neko platformo oziroma narediti neki prostor za ljudi ki bi se tudi mogoče želeli s tem srečati, pač prvo smo morali nekaj ustanoviti, da bi ljudje potem lahko se s tem srečevali in tudi osebne izkušnje imeli in zato sem rekla da ni druge kot to da ustanovimo še eno svojo skupino z namenom, torej ustanovila sem jo z namenom, da bi pomlajšali prvo kot prvo ljudske pevke v Markovcih, ker kot vemo Zabovske pevke obstajajo že več kot 45 let, pa so članice malo starejše gospe, in mogoče se je po tem mladim malo težje pridružiti eni skupini, ki pač ima člane ki so toliko starejši oziroma je starostna razlika toliko velika med njimi in je mogoče zato boljše, da ustanoviš mlajšo skupino, torej z namenom nadaljevanja te pevske tradicije in pa z namenom, kot sem rekla da bi torej delila dalje to ljubezen do ljudske glasbe. Pa tudi zato, da ustvarim prostor oziroma neko obveznost, da se moramo s prijateljicami srečati vsaj enkrat na teden, če se že drugače nebi, zaradi vseh drugih obveznosti. Ime smo zelo dolgo zbirale in nismo vedele točno kako bi se poimenovala, vse se nam je zdelo smešno, karkoli smo predlagale je bilo bedno, pač nič nam ni bilo všeč oziroma nič nam ni sedlo najbolj pa vse takšne stare slovenske besede, ki so nekako v povezavi s petjem so bile že zasedene, zato ker je v Sloveniji zelo veliko skupin Ljudskih pevcev, pa so že nekako poimenovane, nekatere pa tudi ne in so samo Ljudski pevci iz Ormoža na primer. In vsa tista dobra imena so že bila zasedena in potem je en moj prijatelj, je tudi etnolog po izobrazbi pa sem ga malo vprašala, če ima on kako idejo in je prišel na idejo Kitice in smo se po tem za to odločile, zato ker ima več pomenov. Kitice kot kitice v pesmi in tudi kot kitice ko si lase spletemo v kite oziroma v kitice, pa to ne pomeni da imamo me na vsake nastopu kite. In tako se je nekako po tem zložilo v takšno ime, priročno, kratko in dobro zvoneče. «

2. Kakšne pesmi prepevate in kje vas lahko vse spremljamo?

»Jaz sem predvsem začela s puncami z repertoarjem, ki sem ga tudi sama že poznala, to so pa zelo različne pesmi, od ljudske Marijine pesmi, ljudske pripovedne pesmi, ljubezenske, nekaj tudi vojaških torej v vojaško vsebino oziroma z vsebino ki se tiče vojske, vojaščine, poziva fantov v vojsko, v bistvu zelo različne pesmi. Največ pa je ljubezenskih. Ker smo začele delovati komaj septembra 2019, da smo se zares začele, smo od začetka imele samo vaje, vaje, vaje in potem smo se prijavile na območno srečanje Ljudskih pevcev oziroma poustvarjalcev ljudskega izročila, to organizira Javni sklad Republike Slovenije za kulturne dejavnosti oziroma JSGD, to so enake revije kot jih imate pevski zbori, enake revije kot so za otroške in mladinske zборе, enako je potem tudi za poustvarjalce ljudskega izročila, kamor pridejo torej pevci ljudskih pesmi pa potem tudi godci sem spadajo. Godci ljudskih pesmi. Šle smo na eno to revijo, ki je bila v začetku lanskega leta pa bile smo povabljeni na eno srečanje ljudskih pevcev v

Lancovi vasi, tam je tudi že kar tradicionalno zdaj, že kar nekaj leta organizirajo. Potem pa ne vem če smo še kje uradno nastopale, potem pa je tako žal bila korona in karantena. Smo pa imeli namen, da bi pevke vključevali tudi v odrske postavitve folklorne skupine, pomeni da koreografija plesne skupine bi bila povezana s pesmijo na primer da bi se koreografija začela s pesmijo, ko bi prišli na oder, da bi povezovali člane obeh sekcij, ker v folklornem društvu imamo več sekcij. Pa letos poleti smo meli mišljeno da bi šli na turnejo, bi tudi tam vzeli pevke seveda zraven, da bi tudi to pokazali, kajti pesem je enako kot ples, na enaki stopnji in tudi to se lahko na nastopu pokaže. Tako da to so bili nastopi.«

3. Ali so pesmi, ki jih prepevate, navezujejo na našo regijo ali na celotno Slovenijo?

»V večini se navezujejo na celotno Slovenijo, ker težko najdeš ljudske pesmi ki se navezujejo na našo regijo, lažje pa najdeš pesmi ki izvirajo iz naše regije. Te pesmi, ki smo se jih me naučile v tem krajšem času delovanja so pesmi, ki izvirajo iz različnih krajev po Sloveniji in so tudi različne po seveda sami strukturi, po besedilu oziroma narečju v pesmih. Smo pa prevzele tudi nekaj pesmi, ki smo jih slišale od starejših pevk seveda, ker je tudi njihova želja bila in je, da bi nadaljevale s tem glasbenim repertoarjem, ki ga imajo one, je pa res da imajo one v svojem repertoarjem veliko pesmi pokojne Marohove Treze, ki je bila tako imenovana ljudska pesnica in je ona pisala besedila, zdaj temu ne moremo reči, da je to potem ljudska pesem, ker pač poznamo avtorja besedila. Teh pesmi se še me nismo lotile, smo pa se lotile kar nekaj iz Štajerskega območja. Je pa pač težko zdaj natančno določiti od kje točno neka pesem izvira, da bi lahko rekli, ta pesem pa je iz Markovcev. To je težko določiti. Je pa možno določiti na primer, če greste gledat nazaj v kakšne knjige vedno zraven piše pri ljudskih pesmi kje oziroma kdo jo je tistemu zapisovalcu pesmi povedal. V petdesetih letih prejšnjega stoletja je bilo veliko raziskovalcev tukaj pri nas oziroma na našem območju predvsem v Osluševcih, tam so bili zelo dobri pevci in je kar nekaj pesmi bilo tam zapisanih. Pri nas v Markovcih je bilo nekaj pesmi zapisanih ampak mislim, da še nikoli potem izvajanih oziroma vsaj jaz jih nisem slišala, da bi bile izvajane. Tako, da če še enkrat odgovorim na vprašanje, izvajamo bolj iz celotne Slovenije.«

4. Zakaj ste se odločile za prepevanje ljudskih pesmi, medtem ko večina ljudi danes posluša druge zvrsti glasbe?

»Kot sem že prej opisala svojo izkušnjo, da sem se pridružila folklorni skupini v Ljubljani in tam začela prepevati tudi z ostalimi pevkami, ti potem to nekako postane način, ne glih življenja to bi zdaj malo preveč rekla, ampak meni zdaj trenutno je postal ja, ker sem se začela tudi ukvarjati službeno s tem. Zelo rada pojem, pa tudi druge punce rade prepevajo, nekatere punce so ble take ki so na primer v osnovni šoli pele ali pa še potem v srednji šoli pol pa so nehale peti, pa se niso nobenemu zboru priključile če ravno v Markovcih imamo kar nekaj možnosti za to, pa na primer veš če ti pa pač ne sede pa ti ne sede, na silo glih ne moreš, no pa se jim je tu zdela ena fajn priložnost zaradi tega, ker so tudi bile mogoče v krogu bolj poznanih ljudi, da smo malo bolj domače si, pa je bila to ena motivacija za sodelovanje. Drugače pa mislim, da sama prepevam oziroma prepevamo zaradi tega ker je to tako drugače od vsega ostalega, ker dandanes že vsi bi hteli peti tako kot, karkoli se sedaj posluša, pop pa to, in ne mislim slabo. Jaz zelo rada poslušam vse zvrsti glasbe, pač vse to kar je sedaj popularno, pa kar je bilo popularno, jaz res ful vsega poslušam, ampak ljudsko pa redko kdo poje in mogoče je zaradi tega tudi tako privlačno, da si malo drugačen s tam pa lahko pokažeš nekaj drugega, kar veš. Pa fajn je meni osebno zaradi tega, ker na primer če primerjaš z zborovskim petjem, tam pač maš vse na notah pa točno piše kak moreš izvajati, kak si je skladatelj to zamislil in so krasne skladbe. Pri ljudskem petju so pač besedila, mislim saj so zapisane melodije, ker kak bi se drugače lahko naučil, kak bi se to drugače sploh ohranilo če nebi nekdo nekoga šel posnet pa potem zapisal njegove pesmi po notnem zapisu, bi se čist pozablo al pa bi se čist nekak predrugačlo. Ampak

pri ljudski pesmi je tak fajn ker je toliko svobode puščene in lahko si ti sam malo interpretiraš kak pač v tistem momentu čutiš, mogoče malo drugače melodijo tudi si zapoješ pa nebo nič hudega. Pa tak je fajn ker je tak meni osebno neka vez s preteklostjo. Jaz bi si zelo želela živeti na primer par let ali par desetletij nazaj in mi je zelo fajn ko se vsedeš čisto neobvezno in se zapoje. In je tak nekak od srca je bolj, jaz bi rekla da je ljudska pesem bolj srčna, ker tega ne moreš zapeti brez srca oziroma ljubezni do tega. Medtem ko pač ti se na oder lahko postaviš z zborom in pač odpoje, seveda nebo isto, nikol ni isto, če ni iz srca zapeto, ampak ljudska pesem je neka taka še posebej za odre. «

5. Na kakšen način želite privabiti ljudi k poslušanju ljudske glasbe in kakšen je njihov odziv na vašo petje?

»Mislim da je največja tržna prednost če bi se tak zdaj izrazila, trenutno v tem da smo me mlade, pa rečejo ja to pa je fajn pogledat, ker pač dejstvo je, saj vem da zdaj to ful banalno mogoče zveni ampak dejstvo je, da če greš ti poslušat oziroma obiščeš eno revijo poustvarjalcev ljudskega izročila gre tu predvsem tukaj za starejše ljudi. In to so zelo srčni ljudje in nič ni narobe hvala bogu, da pojejo in jim je to res v užitek ampak dejstvo je da starejši kot si slabši glas imaš, slabše so glasilke, ker je to čisto naravno. Mogoče pri moških se to ne sliši tak, ker so pač nižji toni, pri ženskah pa se zelo začne potem slišati višje tone pač težje dosegaš, seveda ti ljudski pevci ne izvajajo zej glih vaj za vokalno tehniko vsaki dan in za neke dobre glasilke, ker pač tudi to je možno, ampak kot rečeno to ne gre, in zato je mogoče ljudsko petje malo zapostavljeno in mišljeno kot to pa je samo za stare. In pol če pa pride nešče mladi pa so vsi tak vau. Tak da poskušamo približati zdaj po medijih, kjer ljudje so, na facebooku imamo zelo aktivno stran Folklornega društva Markovci, kjer je preko tisoč sledilcev že, na instagramu sicer nismo, ker pač vseeno moreš pri tem komuniciranju se zavedati svojih omejitev in kjer pač so ljudje, ker nekomu nekaj brezveze objavljati tudi ni kul, ali pa če bi si ti neredu neki instagram profil in objavil enkrat maja pa potem novembra, to potem tudi nima smisla. To komuniciranje za sabo potegne zelo veliko truda in časa. Želimo pač približati prvo sploh to da obstajamo me kot pevke ampak saj niti to ni toliko važno, da smo me, važno je bolj ljudska pesem, hočemo podajati predvsem informacije o samih pesmi ali kaj takega. Je pa res da zdaj trenutno nimamo niti dosti materiala, ker pač še nismo dosti krat nastopile. Tisti material ki ga imam jaz na telefonu na primer posnetega, tisto so del univerzije na primer ko smo na vajah doma ali pa kaj takega, pa ni mogoče glih za objavo. Ljudje so bili zelo pozitivno naravnani, zelo so bili veseli, da smo se lotle, da pač nas tudi to veseli na primer tak ko smo se člani z ostalimi folklorniki ko smo skupaj, pa če kaj zapojemo se vsem ful fajn zdi, nam pa tudi, ker končno nekaj vemo. Tako da odzivi so zelo pozitivni, tudi na teh obeh nastopih, ko smo bile, torej v Lancovi vasi pa na reviji so bili vsi tak vau, kak super pač itak tudi zaradi tega ker smo nova skupina pa je fajn nekoga novega slišat, da se neke skos ena in isti ponavljajo, pa pač ker smo mlade v tej dejavnosti. Če si mlad ni težko dobit pozornosti. «

9.4 Priloga 4 (anketni vprašalnik)

“Kdo te, ptiček mali, peti je učil?” Ljudska glasba med mladimi v Markovcih

Pozdravljeni,

smo Julija, Kaja in Sara, učenke 9. razreda Osnovne šole Markovci. V tem šolskem letu pripravljamo raziskovalno nalogo na temo prepoznavnosti ljudske glasbe med mladimi v Markovcih. Želimo izvedeti, kako doživljate ljudsko glasbo v današnjem času, ali prepevate ljudske pesmi in ali jih poznate in znate določiti naslov, če jih slišite.

Prosimo vas, da odgovorite na spodnja vprašanja, ki nam bodo v pomoč pri raziskavi. Anketa je anonimna. Najlepše se vam zahvaljujemo za sodelovanje.

1. Spol
 - a) moški
 - b) ženski
2. Razred

3. Ali poslušáš ljudsko glasbo?
 - a) da
 - b) ne
4. Ali ti je ljudska glasba zanimiva/ti je všeč?
 - a) da
 - b) ne
5. Kje se srečuješ z ljudsko glasbo?
 - a) v šoli
 - b) v kulturnih društvih
 - c) pri petju s starši, starimi starši
 - d) na radiu
6. Ali veš, kaj je značilno za ljudsko glasbo?
 - a) Prenaša se iz roda v rod po ustnem izročilu.
 - b) Ima avtorja, igra se na sodobne instrumente.
 - c) Besedila in melodije ne smemo spreminjati.
7. Ali prepoznaš ljudsko pesem glede na podano besedilo? Obkroži pravi naslov.
 1. *Gor' cvetejo rožice bele,
gor' cvetejo rožice bele,
gor' cvetejo rožice bele,
gor' cvetejo rožice.*
 - a) Dekle, povej, povej
 - b) Moje dekle je še mlado
 - c) Na planin'cah sončece sije
 - d) Delaj, delaj, dekle pušeljc
 2. *Bom grmovje posekal,
travico požel,
bom naredil stezice,
ki so včasih bile.*

- a) Je živila deklica
- b) Dve let in pol
- c) Nad vasjo je čredo pasla
- d) Kje so tiste stezice?

8. Kdo se v občini Markovci ukvarja z ljudsko glasbo (kdo jo izvaja)?

9. Ali meniš, da ljudska glasba v Markovcih zamira?

- a) da
- b) ne
- c) ne vem